

Історія та культура України (для неісторичних спеціальностей)

Вивчення історії та культури України у вищому навчальному закладі не є повторенням питань, пов'язаних з історією та культурою нашої держави, що вивчалися у школі на уроках з історії України, а становить принципово нову дисципліну, яка розглядає низку теоретико-методологічних та конкретно-історичних питань, пов'язаних з історією формування території сучасної України, з історією становлення українського народу, з історією державотворчих процесів на українських землях, з формуванням самобутньої і неповторної вітчизняної культури. Кожна тема, що пропонується для вивчення, відображає важливі проблеми, що стосуються історії формування українського народу та його культури, історії державотворчих процесів, формування сучасних кордонів України у XX – на початку XXI століття.

Мета курсу «Історія та культура України»: поглибити знання з історії та культури України; показати самобутність українського народу, його історії та культури; сформувані у студентів бачення історії України та сприйняття її культури, як невід'ємної складової світового історичного процесу та світової культурної спадщини.

Поставлена мета обумовлює наступні **завдання**:

- проаналізувати етнічні й державотворчі процеси на території України та визначити умови формування та розвитку вітчизняної культури, як самобутньої культури українців;
- формувати уявлення про вітчизняну історію і культуру, як частину всесвітнього історичного та культурного процесу;
- розвивати навички дослідницької роботи з джерелами та об'єктивного аналізу історичних фактів;
- виховувати патріотичні почуття та шанобливе ставлення до історії України, її історичних постатей та діячів культури.

Закінчивши вивчення курсу студенти повинні **знати**:

- сучасні методи історичного пізнання;
- історичний термінологічно-понятійний апарат;
- історію державотворчого шляху сучасної держави України;
- знакові для України і світу пам'ятки культури;
- знакові дати та події в історії та культурі України;
- знакові персоналії в історії та культурі України.

Студенти повинні **вміти**:

- самостійно поглиблювати знання в рамках дисципліни шляхом пошуку й опрацювання нової – інформації з використанням сучасних засобів технічної інформації;
- систематизувати й аналізувати джерельний матеріал курсу;
- узагальнювати фактичний матеріал, набутий у ході лекцій та під час самостійного опрацювання літератури до курсу;
- робити самостійні науково-обґрунтовані висновки з вивченої теми;
- користуватися картографічними та іншими допоміжними матеріалами;
- використовувати практичні навички, готувати доповіді, проводити наукові дискусії з актуальних питань історії та культури України.

Археологія

Найдавніший період історії України сягає таких хронологічних глибин, які не зафіксовані у жодному писемному джерелі. Та й події порівняно недавнього часу – рубежу ер залишаються часто оповитими історичними туманами та легендами. Тож дослідження залишків матеріальної культури давніх людей є основним джерелом вивчення хронологічно віддалених від нас історичних епох розвитку людського суспільства. Цим займається окрема історична наука – археологія. Термін «археологія» походить від давньогрецьких слів «архайос» – стародавній та «логос» – слово, наука. Буквальний переклад терміну звучить як “наука про стародавність”.

Об'єктом вивчення археології є пам'ятки давніх епох – городища, селища, могильники, кургани, капища, виробничі об'єкти.

Предметом археологічної науки є реконструкція життя наших далеких предків на підставі аналізу речових матеріалів, рис поховального обряду, побуту, архітектурних особливостей забудови та інших матеріальних залишків людської діяльності.

Навчальний курс «Археологія» є базою для вивчення вітчизняної та всесвітньої історії студентами-істориками. Його метою є формування у майбутніх вчителів системи знань про стародавню історію України на основі вивчення матеріальних джерел.

Основними завданнями курсу є:

- розкриття закономірностей та особливостей розвитку людського суспільства на теренах України у найдавніші часи через аналіз залишків матеріальної культури;
- висвітлення процесу становлення та розвитку фізичного типу людини;
- вивчення еволюції господарської діяльності давніх людей та рівень розвитку суспільних відносин у різні історичні періоди;
- ознайомлення студентів з видатними пам'ятками вітчизняної археології, в т. ч. шедеврами світового мистецтва;
- формування навиків практичного опрацювання археологічних матеріалів, підготовка майбутніх вчителів до організації краєзнавчої роботи;
- вивчення нормативно-правової бази у сфері охорони національної культурної (археологічної) спадщини.

Спеціальні історичні дисципліни (з джерелознавством)

Курс «Спеціальні історичні дисципліни (з джерелознавством)» є важливим складником історичної освіти, що узагальнює наукові знання з проблем виникнення, становлення та розвитку комплексу спеціальних історичних дисциплін, формує у здобувачів освіти інструментарій для професійної роботи з історичними джерелами та допомагає зрозуміти, як із них вибудовується наукове знання про минуле.

Метою навчальної дисципліни є створення загального уявлення про комплекс спеціальних історичних дисциплін, як важливого складника історичних знань та наук та формування професійних навичок володіння сучасними методами джерелознавчого аналізу.

Основними завданнями дисципліни є:

- опанувати спеціальні історичні дисципліни, які визначені програмою, та навчитись використовувати їх в історичних дослідженнях;
 - дослідити теоретико-методологічних засад і основні етапи роботи дослідника з історичними джерелами;
 - з'ясувати сутність методичних проблем джерелознавчої практики та її структури.
- У результаті вивчення навчальної дисципліни здобувач повинен **знати**:
- роль спеціальних історичних дисциплін у формуванні історичної науки, їх науково-теоретичного та практичного значення;
 - предмет, об'єкт, структуру, мету та завдання кожної спеціальної історичної дисципліни;
 - основні поняття різних спеціальних історичних та методику їх дослідження;
 - основні групи історичних джерел;
 - володіти методами роботи з джерелами;
 - використовувати їх під час практики та майбутньої роботи.

У результаті вивчення навчальної дисципліни здобувач повинен **вміти**:

- застосовувати здобуті знання та практичні навички у процесі вивчення дисципліни під час опанування окремих галузей історичної науки;
- самостійно обирати необхідні методики історичних досліджень відповідно до спеціальної історичної науки;
- використовувати їх у власних наукових теоретичних і практичних дослідженнях;

– працювати з архівними фондами, бібліотечними та електронними ресурсами.

Історія стародавнього світу

Історія стародавнього світу як навчальна дисципліна складається із історії первісного суспільства, історії Стародавнього Сходу, історії Стародавньої Греції та історії Стародавнього Риму. На лекційних та семінарських заняттях **вивчається**: процес антропогенезу, становлення людського суспільства (соціогенез); утворення, розквіт та занепад старосхідних та античних цивілізацій; їхні досягнення у матеріальній культурі, наукових знаннях та науці, політичному розвитку, духовному житті; вплив перших цивілізацій на світову історію.

Метою вивчення навчальної дисципліни є формування у студентів ґрунтовних знань і компетентностей із закономірностей становлення та розвитку людського суспільства, особливостей старосхідних та античних цивілізацій шляхом дослідження їхнього соціально-економічного, політичного, духовного та культурного життя. Визначення місця і ролі цивілізацій Стародавнього Сходу, Стародавньої Греції та Стародавнього Риму у світовій історії.

Завдання курсу:

- розвинути уміння і навички комплексного вивчення та узагальнення студентами історичного минулого народів, дослідження процесів утворення перших цивілізацій світу;
- досягти засвоєння студентами основних історичних дат, подій та явищ, понять і термінів;
- сформувати у студентів вміння самостійно добирати і опрацьовувати історичні джерела, довідкову та монографічну літературу, зіставляти інформацію з різних джерел, узагальнювати і критично оцінювати історичні факти;
- виробити у студентів навички історичного мислення, вміння аналізувати і узагальнювати історичні події та явища, самостійно оцінювати і пояснювати історичні процеси в країнах Стародавнього Сходу, Стародавній Греції та Риму.

Давня і середньовічна історія України

Курс «Давня і середньовічна історія України» всебічно висвітлює процеси, що відбувалися на українських землях в означений період: еволюцію різних форм державності, економічний уклад, зміни у соціальній структурі та особливості культурного розвитку. Вивчення цієї дисципліни сприяє формуванню національної свідомості, патріотичних почуттів, політичної культури та активної громадянської позиції майбутніх фахівців.

Мета курсу полягає у формуванні системних знань про зародження та розвиток українського суспільства, етносу, держави і культури від найдавніших часів до кінця Середньовіччя, а завдання полягає у вивченні ключових подій, суспільно-політичних процесів, ролі українських земель у світовій історії та формуванні власного світогляду, що дозволяє краще розуміти минуле, сучасне і майбутнє України.

Основними **завданнями** дисципліни є:

- навчити студентів аналізувати історичні та культурні джерела, пам'ятки минулого, що дозволяють аналітично мислити й об'єктивно сприймати події історії України;
- навчити студентів розуміти історичні процеси, що відбувалися в Україні протягом означеного періоду, показати розвиток державотворчої діяльності, суспільних та культурних процесів;
- в ході викладання курсу формувати із студентів свідомих громадян України з почуттям відповідальності за історичну долю своєї держави.

Вивчивши пропонований курс, студенти повинні **знати**:

- основні періоди давньої і середньовічної історії України, їх особливості, визначальні події та явища;
- історію соціально-економічних, суспільно-політичних та культурних відносин в Україні в означений період;

- здобутки української духовної та матеріальної культури цієї доби.
- Вивчивши пропонований курс, студенти повинні **вміти**:
- характеризувати та визначати історичні джерела (пам'ятки);
 - застосовувати пошук, аналіз та розуміння архівних матеріалів, історико-географічний внесок та дискусії про минуле в політичному та культурному аспекті;
 - переносити систему наукових історичних знань у площину навчального предмету Історії, здійснення структурування навчального матеріалу;
 - чітко і логічно відтворювати базові історичні знання, оцінювати нові відомості, факти, події та інтерпретації в контексті формування в учнів цілісної історичної картини світу;
 - формувати високу історичну й громадянську свідомість, політичну культуру, національну гідність та історичну національну пам'ять.

Ранньомодерна історія України (XVI–XVIII ст.)

Курс «Ранньомодерна історія України (XVI–XVIII ст.)» всебічно висвітлює процеси, що відбувалися на українських землях в означений період: еволюцію різних форм державності, економічний уклад, зміни у соціальній структурі та особливості культурного розвитку. Вивчення цієї дисципліни сприяє формуванню національної свідомості, патріотичних почуттів, політичної культури та активної громадянської позиції майбутніх фахівців.

Мета курсу полягає у всебічному висвітленні процесів, що відбувалися на українських землях протягом XVI–XVIII ст.: еволюції різних форм державності, економічного укладу, змін у соціальній структурі та особливостей культурного розвитку.

Основними **завданнями** дисципліни є:

- навчити студентів аналізувати історичні та культурні джерела, пам'ятки минулого, що дозволяють аналітично мислити й об'єктивно сприймати події історії України;
- навчити студентів розуміти історичні процеси, що відбувалися в Україні протягом XVI–XVIII ст., показати розвиток державотворчої діяльності, суспільних та культурних процесів;
- в ході викладання курсу формувати із студентів свідомих громадян України з почуттям відповідальності за історичну долю своєї держави.

Вивчивши пропонований курс, студенти повинні **знати**:

- основні періоди історії України середини XVI–XVIII ст., їх особливості, визначальні події та явища;
- історію соціально-економічних, суспільно-політичних та культурних відносин в Україні в означений період;
- здобутки української духовної та матеріальної культури цієї доби.

Вивчивши пропонований курс, студенти повинні **вміти**:

- розкривати загальну структуру історичної науки на основі взаємозв'язку основних історичних процесів та постатей;
- характеризувати досягнення історичної науки та сучасний стан історичних інституцій, їх ролі у суспільному житті;
- характеризувати та визначати історичні джерела (пам'ятки);
- застосовувати пошук, аналіз та розуміння архівних матеріалів, історико-географічний внесок та дискусії про минуле в політичному та культурному аспекті;
- переносити систему наукових історичних знань у площину навчального предмету Історії, здійснення структурування навчального матеріалу;
- чітко і логічно відтворювати базові історичні знання, оцінювати нові відомості, факти, події та інтерпретації в контексті формування в учнів цілісної історичної картини світу;
- формувати високу історичну й громадянську свідомість, політичну культуру, національну гідність та історичну національну пам'ять.

Історія України XIX ст. – 1914 р.

Курс «Історія України (XIX ст. – 1914 р.)» є складовою загального курсу історії України. Охоплює період історії українських земель у складі Російської та Австрійської (Австро-Угорської) імперій від остаточної ліквідації автономних прав України наприкінці XVIII – на початку XIX ст. до початку Першої світової війни.

Мета курсу: Формування цілісного та об'єктивного уявлення про особливості політичного, соціально-економічного, національно-культурного розвитку України у XIX – на поч. XX ст.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студенти **зможуть**:

- отримати базові знання з питання історичного розвитку України XIX – поч. XX ст.
- працювати з джерелами та науковою літературою по проблематиці курсу;
- знатимуть основні періоди історико-культурного розвитку українського народу та етапи формування української нації та її державності;
- вмітимуть аналізувати історичні процеси, події, факти, давати їм власну оцінку з історії України XIX – поч. XX ст.
- зможуть класифікувати явища культури за їхньою історичною значимістю, національною приналежністю і стилевими особливостями, а також аналізувати перспективи розвитку української культури;
- порівнювати особливості розвитку українських земель XIX – поч. XX ст. із сучасними подіями життя українців.

Історія України (1914 – 1939 рр.)

Період 1914–1939 рр. є важливою складовою курсу вітчизняної історії двадцятого століття. Хронологічно він охоплює події Першої світової війни, добу визвольних змагань 1917–1921 рр., становлення в Україні тоталітарного радянського режиму. Історія України перших трьох десятиліть новітньої доби присвячена вивченню закономірностей соціально-економічного розвитку, політичного життя «українського суспільства» в конкретних формах і просторово-часових вимірах, характер, структуру і зміни соціально-економічних відносин, діяльність державних інститутів, політичних партій і громадських організацій, а також визначних політичних діячів, лідерів українського визвольного руху. Важливою складовою предмета є вивчення властивих різним історичним етапам політичних ідей, виявів масової свідомості та настроїв соціальних груп, які впливали на розвиток України.

Завданням курсу є систематизація наявних знань з політичних і соціальних аспектів вітчизняної історії; виявлення історичних коренів актуальних проблем, які є предметом аналізу в інших курсах, та вироблення уміння критично ставитися до джерел, синхронізувати основні події соціально-політичної історії України з подіями всесвітньої історії і осмислювати їх у межах єдиної концепції. Одним з головних завдань курсу є формування в молодого покоління суспільної свідомості, культури, моралі, самостійного творчого мислення, вироблення патріотичної орієнтації.

Історія України (1939–2025)

Курс є одним із базових у переліку фахових дисциплін навчального плану. Як складова частина загального курсу історії України він логічним продовженням курсу вітчизняної історії до 1939 року та покликаний сформувати у здобувачів комплексне розуміння політичних, соціально-економічних та культурних процесів в Україні у 1939–2025 рр.

Мета навчальної дисципліни: на основі системного підходу представити слухачам цілісне уявлення про події національної історії від початку Другої світової війни до сучасності.

Основні **завдання** курсу:

- розширити понятійний і термінологічний апарат здобувачів;

- формувати навички пошукової, аналітичної та самостійної роботи з історичними джерелами та дослідницькою літературою;
 - сформувані чітке уявлення про вітчизняну історію 1939–2013 рр. у європейському та загальносвітовому контексті;
 - охарактеризувати політичний, економічний та соціокультурний поступ України у 1939–2025 рр.;
 - ознайомитися із знаковим постатями національної історії 1939–2025 рр.
- У результаті вивчення дисципліни здобувачі повинні **знати**:
- причини, характер та хід Другої світової війни на Східноєвропейському театрі бойових дій;
 - «українське питання» у роки Другої світової війни;
 - специфіку розвитку України в епоху пізнього сталінізму, в роки «відлиги», «застою» та «перебудови»;
 - умови відновлення державної Незалежності України, специфіку державотворчих процесів, політичних, економічних та культурних процесів в Україні у 1991 – на початку 2020-х років;
 - історію боротьби України за Незалежність у 2014–2025 рр.;
 - знакові постаті української історії 1939–2025 рр.
- У результаті вивчення дисципліни здобувачі повинні **вміти**:
- характеризувати процеси, події і явища, а також знакові постаті вітчизняної історії 1939–2025 рр.
 - встановлювати причинно-наслідкові зв'язки між подіями;
 - працювати з документами й картами;
 - застосовувати отримані знання для об'єктивного аналізу процесів, що мали місце в історії України у 1939–2025 рр.

Історія України 1939–1985 рр.

Мета курсу: на основі системного підходу представити слухачам цілісне уявлення про події національної історії 1939–1989 рр.

Завдання курсу:

- розширити понятійний і термінологічний апарат фахового історика;
- формувати навички пошукової, аналітичної та самостійної роботи з історичними джерелами та дослідницькою літературою;
- сформувані чітке уявлення про вітчизняну історію 1939–1985 рр. у європейському та загальносвітовому контексті;
- охарактеризувати політичний, економічний та соціокультурний поступ України у 1939–1985 рр.;
- ознайомитися із знаковим постатями національної історії 1939–1985 рр.

Історія України (1985–2025)

Курс є одним із базових у переліку фахових дисциплін навчального плану. Як складова частина загального курсу історії України він логічним продовженням курсу вітчизняної історії до 1985 року та покликаний сформувати у здобувачів комплексне розуміння політичних, соціально-економічних та культурних процесів в Україні у 1985–2025 рр.

Мета навчальної дисципліни: на основі системного підходу представити слухачам цілісне уявлення про події національної історії від початку «перебудови» в СРСР/УРСР до відновлення державної Незалежності України і до сучасності.

Основні завдання курсу:

- розширити понятійний і термінологічний апарат здобувачів;
- формувати навички пошукової, аналітичної та самостійної роботи з історичними джерелами та дослідницькою літературою;

- сформулювати чітке уявлення про вітчизняну історію 1985–2025 рр. у європейському та загальносвітовому контексті;
 - охарактеризувати політичний, економічний та соціокультурний поступ України у 1985–2025 рр.;
 - ознайомитися із знаковим постатями національної історії 1985–2025 рр.
- У результаті вивчення дисципліни здобувачі повинні **знати**:
- причини, характер та хід «перебудови» в Україні;
 - процеси демократизації в Україні у 1985 – на початку 1990-х рр.;
 - умови відновлення державної Незалежності України, специфіку державотворчих процесів, політичних, економічних та культурних процесів в Україні у 1991 – на початку 2020-х років;
 - історію боротьби України за Незалежність у 2014–2025 рр.;
 - знакові постаті української історії 1985–2025 рр.
- У результаті вивчення дисципліни здобувачі повинні **вміти**:
- характеризувати процеси, події і явища, а також знакові постаті вітчизняної історії 1985–2025 рр.
 - встановлювати причинно-наслідкові зв'язки між подіями;
 - працювати з документами й картами;
 - застосовувати отримані знання для об'єктивного аналізу процесів, що мали місце в історії України у 1985–2023 рр.

Історія середніх віків

Однією з базових навчальних дисциплін в циклі підготовки істориків та викладачів історії є «Історія середніх віків». Навчальна дисципліна є складовою частиною всесвітньої історії, а її вивчення дає можливість підійти до глибокого розуміння і бачення розвитку історії людства як єдиного процесу. Окрім того, поглиблене вивчення історії середньовічної Європи дозволяє зрозуміти витоки, передумови і причини багатьох подій європейської історії нового часу.

Метою викладання навчальної дисципліни «Історія середніх віків» є засвоєння здобувачами системи знань про закономірності та особливості розвитку народів і країн Європи з останньої третини V до кінця XV ст. як органічної і нерозривної складової розвитку світової цивілізації.

Основні цілі (завдання):

- визначити предмет і завдання курсу, а також основні поняття та терміни;
 - висвітлити місце і роль дисципліни в системі історичних наук;
 - показати зв'язок дисципліни з іншими історичними та неісторичними науками;
 - визначити прикметні риси типологічних моделей соціально-економічного й політичного розвитку суспільств Європи, специфіку їх соціальної стратифікації;
 - виявити спільне і відмінне у розвитку соціально-економічних відносин в країнах Європи доби середньовіччя;
 - з'ясувати загальні закономірності й специфіку політичного і духовно-культурного розвитку європейських країн (Франції, Англії, Німеччини, Італії, Іспанії, Португалії, Швеції та ін.);
 - продемонструвати роль релігійного фактору у політичному і духовному житті європейського суспільства;
 - показати конкретно-історичний розвиток країн, визначальних процесів, явищ, подій;
 - вдосконалити вміння студентів працювати з джерелами;
 - сприяти засвоєнню студентами хронології та основних наукових понять;
 - закріпити навички роботи з історичною картою.
- У результаті вивчення дисципліни здобувачі повинні **знати**:
- хронологію подій і понятійний апарат;

- закономірності та особливості соціально-економічного й суспільно-політичного розвитку європейського континенту доби середньовіччя;
- взаємозв'язок між фактами, подіями, явищами і процесами у минулому та сучасності.

У результаті вивчення дисципліни здобувачі повинні **уміти**:

- володіти професійними навичками синтезу, аналізу, порівняння, переходу від абстрактного до конкретного при вивченні історичних фактів і явищ;
- з'ясовувати причинно-наслідкові зв'язки подій і явищ вітчизняної й світової історії; прогнозувати і моделювати альтернативні варіанти розгортання історичних подій;
- працювати із джерельним матеріалом, використовувати його при висвітленні тих чи інших питань;
- відтворювати основний зміст окремих питань (проблем) вітчизняної та світової історії;
- пояснювати за допомогою цивілізаційного методу особливості історичного розвитку країн Європи;
- визначити значення політичних, економічних, культурних, духовних чинників в історичному процесі.

Ранньомодерна історія Європи та Америки (XVI–XVIII ст.)

Предметом курсу є висвітлення історії виникнення, становлення та розвитку західної та американської індустріальної цивілізації в контексті кризи аграрної цивілізації в Європі й формування євро-американського Заходу. Ознайомлення студентів із головними тенденціями і проблемами становлення західноєвропейської та американської індустріальної цивілізації відбувається в форматі аналізу закономірностей економічного, соціального та політичного розвитку ранньомодерної доби. У процесі роботи з джерельною базою та історіографією курсу відбувається формування об'єктивного, цілісного, системного, збалансованого погляду на історичні події. Вагоме місце відводиться знайомству з історичними постатями ранньої модерної доби, розглядається їх роль у розвитку суспільних процесів. Розкриваються основні проблеми міжнародних відносин різних періодів ранньомодерного часу та визначається місце у них країн Європи та Америки. Через взаємозв'язок національних історичних умов у порівнянні із світовими процесами в загальноісторичному контексті, дисципліна покликана розвивати інтерес та повагу до світової та вітчизняної історії та культури.

Хронологічний принцип, покладений в основу програми, у поєднанні з проблемно-країнознавчим викладом матеріалу створює можливості для моніторингу закономірностей історичного процесу та особливостей розвитку окремих країн. Курс розроблений і викладається на основі принципів послідовного історизму та наукової об'єктивності. Основні етапи історичного розвитку розкриваються в хронологічній послідовності країн Європи та Америки, у тісному зв'язку з їх соціально-економічним, суспільно-політичним і культурним розвитком.

Мета курсу:

- вивчення історії країн Західної, Центральної, Північної Європи та американського континенту з XVI ст. до кінця XVIII ст.;
- ознайомлення студентів із найновішими досягненнями істориків з низки найважливіших проблем історії народів цих регіонів;
- дослідження оцінювання істориками різних проблем, процесів, подій і фактів історичного минулого країн і народів Європи та Америки в Ранньомодерний час.

Завдання курсу:

- висвітлення закономірностей економічного, соціального та політичного розвитку країн Західної Європи та Америки: від традиційного до індустріального суспільства;
- розкрити головні тенденції і проблеми суспільного розвитку в Ранньомодерний час;

- прослідкувати процес державно-правового розвитку країн Західної Європи та Америки в XVI–XVIII ст.;
- проаналізувати динаміку європейського Просвітництва, формування суспільної думки та культури;
- розкрити складності та протиріччя формування централізованих держав;
- з'ясувати основні проблеми міжнародних відносин різних народів у Ранній новий час та дослідити чинники, що впливали на міждержавні взаємини;
- виробити у студентів навички критичного аналізу джерел, порівняльного аналізу, встановлення причинно-наслідкових зв'язків;
- визначити взаємозв'язок національних історичних умов зі світовими процесами в загальноісторичному контексті;
- розвивати інтерес та повагу до світової та вітчизняної історії та культури.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент **повинен**

знати:

- структуру, зміст, характер і специфіку історії країн Європи та Америки в Ранньомодерний час;
- політичні, соціально-економічні, культурні процеси в історії країн Європи та Америки в Ранньомодерний час;
- понятійно-категоріальний апарат та основні проблеми Ранньомодерної історії країн Західної Європи та Америки;
- основні підходи до вивчення політичного, соціально-економічного, культурного життя країн Європи та Америки в Ранньомодерний час

вміти:

- виділяти культурно-хронологічні та історичні етапи в розвитку країн Європи та Америки в Ранній Новий період;
- запам'ятовувати та відтворювати найважливіші факти, події та процеси історичного минулого народів Європи та Америки в Ранній Новий період;
- оцінювати результати історичних досліджень, одержані попередніми поколіннями вчених, для сучасного пізнання історичного процесу, визначати наявність ще не досить розроблених проблем, накреслювати шляхи їх вивчення, аналізувати труднощі й недоліки сучасної історичної науки і освіти, перспективи її розвитку;
- розглядати історичні проблеми дослідження країн регіону з використанням відповідних джерел і бібліографії, аналізуючи та надаючи критичну і розповідну форму отриманим знанням;
- ясно і логічно висловлювати свої думки як усно, так і письмово з проблемних питань Ранньомодерної історії країн Європи та Америки.

Нова історія Європи та Америки (XIX ст. – 1914 р.)

Курс «Нова історія Європи та Америки (XIX ст. – 1914 р.)» є логічним продовженням навчальної дисципліни «Ранньомодерна історія Європи та Америки (XVI–XVIII ст.)».

Мета: з'ясувати основні тенденції та закономірності розвитку країн Європи й Америки, аналізувати особливості генезису капіталізму, процесів модернізації політичного та соціально-економічного розвитку, еволюції форм державного правління, характеристики суспільної свідомості в період XIX – початку XX століття.

Завданнями вивчення дисципліни є:

- формування наукового розуміння історії як закономірного поступального процесу розвитку людського суспільства від нижчого ступеню до вищого;
- формування у студентів знань про причини, хід і наслідки історичних подій в країнах тогочасної Європи і Америки;
- при вивченні предмету у студентів продовжують складатися наукові основи поглядів на історичне минуле людства і перспективи його розвитку;

– з метою підготовки спеціалістів з питань всесвітньої історії викладання курсу забезпечить формування системи знань, які стосуються специфіки роботи даного профілю. Ґрунтовна підготовка з курсу «Нова історія країн Європи та Північної Америки» допоможе розуміти сучасну міжнародну політику та її особливості в минулому.

У результаті вивчення навчального курсу студент повинен **знати**:

- основний зміст та періодизацію нової історії;
- політичну карту Європи;
- особливості процесу генезису капіталізму в різних країнах Європи й Америки;
- регіональну та галузеву специфіку промислової революції;
- модернізацію політичного та соціально-економічного ладу й механізм вибору: революція чи реформа;
- характеристику нових форм суспільної свідомості: консерватизму, лібералізму, соціалізму, націоналізму та їх різновидностей і трансформації у політичні партії.

У результаті вивчення навчального курсу студент повинен **вміти**:

- ефективно використовувати знання з історії країн зарубіжної Європи й Америки в практичній діяльності вчителя історії;
- творчо застосовувати теоретичні знання при оцінці сучасних процесів, що відбуваються в світі;
- співставляти різні концепції, точки зору на минулу й сучасну історію, обґрунтовувати знання з нової історії країн Європи й Америки як контекст історії України;
- підібрати та систематизувати дидактичні матеріали з нової історії;
- вести шкільний факультатив з країнознавства.

Новітня історія країн Європи та Америки (1914–1939 рр.)

Курс є одним з базових у переліку фахових дисциплін навчального плану. Він покликаний сформуванню у здобувачів освіти комплексне розуміння політичних, економічних і соціальних процесів міжвоєнної доби, наслідки яких відчуються донині.

Метою навчальної дисципліни є на основі системного підходу дати здобувачам цілісне уявлення про розвиток країн Європи та Америки від початку Першої світової війни до початку Другої світової війни, що має стати основою для подальшого вивчення європейської історії та історії міжнародних відносин.

Основними **завданнями** дисципліни є:

- сформуванню у здобувачів чітке уявлення про основні тенденції світового розвитку у міжвоєнний період;
- ознайомити з найбільш значущими подіями та персоналіями новітнього періоду всесвітньої історії;
- показати загальні закономірності та відмінності політичного та соціально-економічного розвитку провідних держав Європи та Америки;
- проаналізувати відносини між державами європейського континенту і світу взагалі;
- засвоєння необхідної навчальної бази для подальшого вивчення світової історії.

У результаті вивчення навчальної дисципліни здобувач повинен **знати**:

- причини, характер та особливості Першої світової війни;
- основні тенденції соціально-економічного та політичного розвитку країн Європи та Північної Америки міжвоєнної доби;
- специфіку розвитку провідних країн Європи та Америки;
- палітру суспільно-політичних рухів міжвоєнної доби;
- передумови Другої світової війни.

У результаті вивчення навчальної дисципліни здобувач повинен **вміти**:

- характеризувати та порівнювати політичні системи країн міжвоєнної доби;
- встановлювати причинно-наслідкові зв'язки між подіями;

- пояснити основні тенденції дипломатичних відносин та природу міжнародних конфліктів;
- працювати з документами й картами;
- застосовувати набуті знання для аналізу сучасних політичних процесів.

Новітня історія країн Європи та Америки (1939–2025 рр.)

Метою навчальної дисципліни «Новітня історія країн Європи та Америки» є вивчення історії країн Західної Європи та Америки протягом другої половини XX – початку XXI ст., зокрема – узагальнення відомостей про політичну, економічну, соціальну та культурну складові історичного розвитку окреслених регіонів.

Основними **завданнями** дисципліни є:

- вивчити особливості політичного розвитку країн Західної Європи та Америки у другій половині XX – початку XXI ст.;
- дослідити економічний розвиток країн Західної Європи та Америки у другій половині XX – початку XXI ст.;
- простежити головні риси соціального розвитку країн Західної Європи та Америки у другій половині XX – початку XXI ст.;
- визначити особливості та еволюцію міжнародних відносин у другій половині XX – початку XXI ст.;
- ознайомитися з ключовими постатями та їх роллю у житті європейських держав та у міжнародній політиці.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен **знати**:

- термінологічний апарат;
- хронологію подій з світової історії;
- головні факти з історії країн Західної Європи та Америки у другій половині XX – на початку XXI ст.;
- закономірності та особливості історичного розвитку країн Західної Європи та Америки у другій половині XX – початку XXI ст.

Студент повинен **вміти**:

- аналізувати історичні факти та події в загальноісторичному контексті;
- порівнювати, пояснювати, узагальнювати та критично оцінювати діяльність історичних постатей;
- працювати з різними типами історичних джерел;
- збирати та узагальнювати інформацію про історичні події з різних ресурсів;
- застосовувати міждисциплінарні зв'язки.

Кочові народи Північного Причорномор'я за доби раннього залізного віку

Історія Східної Європи доби раннього залізного віку позначена бурхливим проникненням кочових народів – кіммерійці, скіфи та сармати. Завдяки опануванню технологій виплавки заліза, використанню досконалого кінського спорядження та зброї ці народи швидко освоїли простори Причорноморського степу та встановили контроль над сусідніми племенами. Понад 260 років археологічних досліджень дозволили зібрати значний обсяг інформації, що дає змогу реконструювати життя цих давніх суспільств.

Мета курсу – сформувати цілісне уявлення про історію, археологію та культурну спадщину кочових народів, які населяли степи сучасної України в добу раннього залізного віку.

Основні **завдання** курсу:

- ознайомити студентів із писемними свідченнями про кіммерійців, скіфів та сарматів;
- узагальнити інформацію про археологічні пам'ятки давніх кочовиків на території України, включаючи матеріали музейних колекцій;

- вивчити основні етапи проникнення номадів у регіон, складові їх військової, політичної та соціальної організації, а також культурного розвитку;
- з'ясувати характер контактів кочових племен із античними полісами Північного Причорномор'я;
- поглибити у студентів навички роботи з писемними та археологічними джерелами, інтерпретації та узагальнення історичного матеріалу.

Міждисциплінарні зв'язки. Під час вивчення курсу залучаються матеріали з археології України та Стародавнього світу, етнографії, географії, а також мистецтвознавства, нумізматики та ін.

Роль особи в середньовічній історії України

Історію творять люди. Це твердження актуально для всіх періодів існування людства. Чому діяльність одних залишає слід, а інші йдуть у забуття? Як склалася б доля України, якби Роман Мстиславич не загинув у 1205 р.? Або якби руські князі перемогли у битві на р.Калка? Саме такі питання розглядатимуться у ході вивчення дисципліни «Роль особи у середньовічній історії України», що дозволить не лише поглибити власні знання, а й спробувати робити історичні прогнози.

Мета курсу – ознайомити студентів з особливостями застосування біографістики при вивченні історичних процесів, що відбувалися на українських землях протягом середньовічної доби.

Основне **завдання** дисципліни полягає у поглибленні знань студентів з середньовічної історії України через дослідження діяльності видатних історичних персон означеного періоду.

Вивчивши пропонований курсу, студенти повинні **знати**:

- основні періоди середньовічної історії України, їх особливості, визначальні події та явища;
- здобутки української духовної та матеріальної культури цієї доби;
- видатних історичних діячів, діяльність яких визначала основні тенденції розвитку українських земель в добу Середньовіччя.

Вивчивши пропонований курсу, студенти повинні **вміти**:

- характеризувати об'єктивно та неупереджено постаті конкретного історичного періоду
- застосовувати пошук, аналіз та розуміння архівних матеріалів, історико-географічний внесок та дискутування про минуле в політичному та культурному аспекті;
- переносити систему наукових історичних знань у площину навчального предмету Історії, здійснення структурування навчального матеріалу;
- чітко і логічно відтворювати базові історичні знання, оцінювати нові відомості, факти, події та інтерпретації в контексті формування в учнів цілісної історичної картини світу;
- формувати високу історичну й громадянську свідомість, політичну культуру, національну гідність та історичну національну пам'ять.

Аграрна історія України.

Дисципліна «Аграрна історія України» передбачає засвоєння теоретичних складових соціогуманітарних досліджень, які поєднують методи вивчення економічних проблем і методів соціальної історії. Вона формує у здобувачів навички і вміння, а також уможливорює здійснення ними комплексних міждисциплінарних досліджень, що впливає на вибір індивідуальної освітньої траєкторії, розширює кругозір та можливості долучення студентів до вивчення проблемного поля «нової історії», української історіографії.

Освітньо-наукова місія вибіркової дисципліни «Аграрна історія України» – показати роль аграрного питання в українській історичній думці, значення поземельних

відносин в державотворенні, вивченні ідей східноєвропейського аграризму як національної ідеології.

Основні **завдання** дисципліни: набуття компетенцій, придатних для здійснення наукового дослідження історії аграрних відносин у різні періоди, вивчення урядової аграрної політики, формування умінь та навичок роботи з історичними та історіографічними джерелами (оригінали праць вітчизняних та зарубіжних вчених); набуття навичок критичного осмислення теоретичного багажу у новочасній історичній науці, соціоментальної історії селянства, його ролі в національному державотворенні, уміння здобувачів використовувати набуті знання і навички у власному дослідженні.

Історія середньовічного Сходу

Метою навчальної дисципліни «Історія Середньовічного Сходу» є вивчення основних закономірностей та особливостей історичного розвитку країн Азії та Африки в добу Середньовіччя в контексті розуміння світової історії людства, коли саме східно-колективістський шлях історичного розвитку являв собою найбільш ефективну в тогочасному світі модель історико-цивілізаційного устрою, що проявилось в абсолютному культурно-господарському, матеріальному, освітньому, науково-технологічному і воєнно-політичному переважанні Класичного Сходу над феодальним Заходом у V–XV ст.

Дисципліна забезпечує розуміння студентами сутності й особливостей історичного розвитку традиційних цивілізацій Середньовічного Сходу, місця афро-азійського середньовіччя в світовому історичному процесі в контексті його геостратегічної східно-західної дихотомії. Передбачено вивчення особливостей цивілізаційного, етнополітичного, соціально-економічного та культурно-ідеологічного розвитку народів Азії та Африки.

Основними **завданнями** вивчення дисципліни є:

- визначення понятійного апарату, джерел, історіографії, принципів та методів дослідження історії середньовічного Сходу;
- вміння застосовувати діахронний та синхронний підхід у вивченні явищ середньовічної історії;
- розкриття основних рис, притаманних розвитку традиційного східного суспільства;
- розкриття особливостей політичного, економічного та соціокультурного розвитку країн Азії та Африки впродовж V–XV ст.;
- ознайомлення з багатством культурного спадку цих найбільш заселених регіонів земної кулі.

Міжпредметні зв'язки: навчальна дисципліна «Історія середньовічного Сходу» пов'язана з такими нормативними фаховими освітніми компонентами, як «Історія стародавнього Сходу», «Історія середніх віків».

Нова і новітня історія Азії та Африки

В сучасному глобалізованому і динамічному світі зростає політична й економічна вага держав і цілих регіонів Азії і Африки. Водночас з цими частинами світу пов'язані соціально-економічні проблеми і політична нестабільність, значне число локальних і регіональних конфліктів, прояви релігійного екстремізму і тероризму. Кращому розумінню цих проблем має сприяти курс «Нова і новітня історія Азії та Африки». Хронологічно він складається з двох частин :перша охоплює період від кінця XV до початку XX ст., другий – від Першої світової війни до сучасності.

Вивчення історії Сходу має на **меті** вивчення студентами історії Азії та Африки у XVI – на початку XXI ст., закономірностей розвитку політичної системи, суспільства, матеріальної та духовної культури регіонів Сходу, впливу на них Західної цивілізації через механізми колоніального підкорення тощо. Сформувати знання про багатотисячолітню і багату історію народів Азії та Африки, яка з перспективи європейців часто недооцінюється і

позбавляється уваги. Виховати толерантне ставлення до багатонаціонального, багатомовного і поліконфесійного навколишнього світу.

Вивчення «Нової і новітньої історії Азії та Африки» **дозволить** студентам:

- з'ясувати особливості і закономірності основних цивілізацій Сходу і зрозуміти їх місце у всесвітній історії;
- зрозуміти закономірності історичного розвитку регіону та окремих країн Азії та Африки у XVI – початку XX ст.;
- з'ясувати особливості функціонування державної влади у країнах Азії та Африки, сутність «східного деспотизму» та його відмінність від моделі державної влади країн Європи;
- зрозуміти особливості функціонування постсередньовічного суспільства країн Азії та Африки в порівнянні з християнською Європою;
- простежити, як відбувалося поступове поневолення країн регіону європейськими Великими державами (Іспанією, Португалією, Нідерландами, Великобританією, Францією, Нідерландами, Німеччиною, Бельгією, Росією);
- зрозуміти становлення та розвиток першої великої держави Сходу – Японії, особливості «японських реформ» та їх уроки для історії;
- з'ясувати, в яких умовах формувалися перші форми антиколоніальних та національно-визвольних рухів, їх еволюцію та трансформацію;
- розкрити особливості історичного розвитку країн Сходу між двома світовими війнами; центральне місце у цьому посідає криза колоніальної системи та визрівання передумов для здобуття колоніями і напівколоніями національного суверенітету;
- з'ясувати особливості вибору шляхів розвитку країнами, що звільнилися, встановлення типового та унікального в повоєнному та сучасному їх розвитку;
- на прикладі історії основних країн Азії та Африки простежити особливий шлях розвитку цього регіону в перспективі світового історичного виміру;
- ознайомитись із багатством культурного спадку цих найбільш заселених регіонів земної кулі.

Міжпредметні зв'язки: курс «Нова і новітня історія Азії та Африки» пов'язаний з іншими навчальними дисциплінами, такими як «Історія стародавнього світу», «Історія середніх віків», «Нова історія Європи та Америки», «Новітня історія Європи та Америки».

Історія країн Центрально-Східної та Східної Європи в V–XVIII ст.

Історія вивчення народів Центрально-Східної та Східної Європи як частини загальноєвропейського та всесвітньо-історичного процесу є одним із чільних напрямів вітчизняної історичної науки. Основна увага курсу зосереджена на історичних аспектах розвитку Болгарії, Сербії, Хорватії, Словенії, Чорногорії, Боснії та Герцеговини, Македонії, Польщі, Чехії, Словаччини, Росії, Білорусі, країн Балтії, Угорщини, Молдови, простежуються шляхи взаємин між народами регіону, спільність завдань і цілей в окремі історичні періоди, які ставала важливим компонентом їхнього історичного розвитку. Вивчення історії народів Центрально-Східної та Східної Європи в V–XVIII ст. відкриває можливості для глибокого пізнання минулого й сучасного народів регіону, щоб знаходити спільні точки дотику до розв'язання складних проблем взаємної історії, формування ідей толерантності, справедливості, спільної історичної пам'яті та взаємного прощення щодо суперечливих сторінок минулого народів, що вивчаються.

Мета курсу:

- вивчення історії країн Центрально-Східної та Східної Європи в V–XVIII ст.;
- ознайомлення студентів із найновішими досягненнями істориків із найважливіших проблем історії народів цих регіонів;
- дослідження оцінювання істориками різних періодів, проблем, процесів, подій і фактів історичного минулого народів Центрально-Східної та Східної Європи в епоху Середньовіччя та Ранньомодерний час.

Завдання курсу:

- ознайомлення студентів із найголовнішими джерелами історії країн Центрально-Східної та Східної Європи в V–XVIII ст.,
- висвітлення закономірностей економічного, соціального та політичного розвитку країн Центрально-Східної та Східної Європи в V–XVIII ст.;
- розкрити головні тенденції і проблеми суспільного розвитку народів регіону в епоху Середньовіччя та Ранньомодерний час;
- з'ясувати основні проблеми міжнародних відносин різних народів Центрально-Східної та Східної Європи в V–XVIII ст. та дослідити чинники, що впливали на міждержавні взаємини;
- виробити у студентів навички критичного аналізу джерел, порівняльного аналізу, встановлення причинно-наслідкових зв'язків;
- розвивати інтерес та повагу до європейської та вітчизняної історії та культури.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент **повинен**

знати:

- культурно-хронологічні та історичні етапи в розвитку народів Центральної, Східної та Південно-Східної Європи;
- основні підходи до вивчення політичного, соціально-економічного, культурного життя народів Центрально-Східної та Східної Європи;
- основний зміст процесу виникнення й нагромадження історичних знань, формування та розвитку історичної науки в народів Центрально-Східної та Східної Європи;
- наукові праці й концепції істориків різних поколінь, напрямків і шкіл, їх суспільно-політичні погляди та історичні концепції, оцінки ними окремих періодів, проблем, процесів, подій і фактів історичного минулого народів регіону, використовуючи історико-хронологічний, порівняльний, синхронний, ретроспективний та інші сучасні методи пізнання.

вміти:

- аналізувати політичні, соціально-економічні, культурні процеси в історії народів Центральної, Східної та Південно-Східної Європи;
- узагальнювати й робити висновки на підставі визначення причинно-наслідкових зв'язків в історії народів регіону;
- запам'ятовувати та відтворювати найважливіші факти, події та процеси історичного минулого народів Центрально-Східної та Східної Європи в V–XVIII ст.;
- вільно оперувати науковою термінологією з курсу, демонструвати навички професійного спілкування з використанням наукових термінів і понять історії;
- з'ясовувати взаємозв'язок між історичними подіями, явищами, процесами та демонструвати змістовні думки, обґрунтовані положення і висновки про них;
- оцінювати результати історичних досліджень, одержані попередніми поколіннями вчених для сучасного пізнання історичного процесу, визначати наявність ще не досить розроблених проблем, накреслювати шляхи їх вивчення, аналізувати труднощі й недоліки сучасної історичної науки й освіти, перспективи її розвитку;
- критично оцінювати здобутки історичної науки в Україні та інших країнах і втрати, аналізувати причини останніх, виявляти малодосліджені, замовчувані, або спотворені раніше проблеми, події і факти минулого;
- розглядати історичні проблеми дослідження з використанням відповідних джерел і бібліографії, аналізуючи та надаючи критичну й розповідну форму отриманим знанням;
- виявляти та досліджувати (верифікувати) історичні джерела різних видів, аналізувати наукові тексти, узагальнювати інформацію з курсу.
- усвідомлювати зміни в проблематиці історичних досліджень, зумовлені соціально-економічними, громадсько-політичними і культурними процесами в суспільстві, інтересами й завданнями різних соціальних верств і течій суспільно-політичної думки на тому чи іншому етапі розвитку певної країни регіону;

– використовувати фахові знання та професійні навички для популяризації історико-культурної спадщини народів Центрально-Східної та Східної Європи в V–XVIII ст.

Історія країн Центрально-Східної Європи XIX – початку XX століття

Метою навчальної дисципліни є формування цілісного уявлення про характер, основні етапи й особливості історичного розвитку народів і держав Центрально-Східної Європи протягом XIX – початку XX століття.

Основними **завданнями** дисципліни є:

- з'ясувати яким є сучасне розуміння концепту «Центрально-Східна Європа»;
- дослідити основні соціальні, політичні та економічні процеси регіону;
- показати вплив європейських революцій на регіон;
- пояснити особливості становища народів Центрально-Східної Європи в умовах існування великих імперій;
- розкрити історію окремих територій регіону.

У результаті вивчення навчальної дисципліни здобувач повинен **знати**:

- ключові події в історії країн ЦСЄ;
- особливості модернізації та індустріалізації в регіоні;
- особливості формування політичних партій;
- передумови Першої світової війни в контексті історії країн Центрально-Східної Європи.

У результаті вивчення навчальної дисципліни здобувач повинен **вміти**:

- аналізувати історичні процеси з урахування національної, соціальної та культурної специфіки різних народів регіону;
- порівнювати державотворчі процеси в країнах ЦСЄ;
- оцінити роль та місце країн ЦСЄ в загальноєвропейській історії;
- використовувати у фаховій діяльності вміння аналізувати, оцінювати й прогнозувати політичні, економічні, культурні й соціальні події та явища.

Повсякденне життя стародавніх цивілізацій

Історія повсякдення є одним із сучасних напрямків розвитку історичної науки, що сформувалася у другій половині XX століття і представлена дослідженнями «малих життєвих світів» і повсякденного життя пересічних мешканців. Дисципліна «Повсякденне життя стародавніх цивілізацій» вивчає умови життя, побуту, харчування, медичного обслуговування та відпочинку населення старосхідних та античної цивілізацій. Досліджуються фактори, що впливали на світогляд людей, норми поведінки та політичні уподобання населення в минулому.

Метою вивчення навчальної дисципліни є:

- формування у студентів ґрунтовних знань щодо умов життя, праці та відпочинку перших цивілізацій Стародавнього Сходу, Греції та Риму;
- набуття студентами теоретичних і практичних знань щодо факторів, які впливали на формування свідомості та норм поведінки мешканців стародавніх цивілізацій.

Завданнями курсу є:

- ознайомити студентів з повсякденним життям пересічних мешканців і громадян, які створили перші цивілізації світу;
- розглянути становлення суспільств та еволюцію відносин у старосхідному та античному світі;
- з'ясувати витоки релігійних та ідеологічних уявлень, розвиток культури цивілізацій Стародавнього Сходу, Греції та Риму.

Повсякденне життя народів Європи в Модерний час

Навчальна дисципліна «Повсякденне життя народів Європи в Модерний час» покликана допомогти студентам осмислити проблеми культури повсякденності як

гуманітарної цінності, а також має важливе значення для формування світоглядних уявлень майбутніх вчителів історії. Звернення до повсякденних традицій країн і народів Європи Модерного часу, вивчення соціально-політичних і культурних аспектів їхнього розвитку на основі різних методологічних підходів в останні роки набуває повсюдного характеру. Період XVI – початок XX ст. створює особливий тип повсякденності, що володіє специфічними стереотипами свідомості й поведінки та має певні матеріально-речові структури. Повсякденність набула статусу об'єкта вивчення в історії, соціології, філософії, культурології, етнології.

Мета курсу:

- показ становлення західноєвропейської та центрально-східноєвропейської цивілізацій, їхню «історію», культуру що простежуються на рівні повсякденного;
- вивчення історії народів Європи за певними періодами: бароко (XVII ст.), рококо (XVIII ст.), класицизму, ампіру, романтизму, еклектики, модерну (XIX ст.), кожен з яких створює особливий тип повсякденності, що володіє специфічними стереотипами свідомості й поведінки і має певні матеріально-речові структури.

Завдання курсу:

- розкрити сутнісні риси культури повсякденності як важливої сфери життєдіяльності людини;
- показати динаміку і своєрідність культури повсякденності народів Західної та Центрально-Східної Європи у Модерний час;
- сформувати здатність аналізувати культурні процеси повсякденності;
- з'ясувати мотивацію дій індивідів і наблизитися до їх розуміння через «діалог» із джерелом, постановку питань, що стали можливими завдяки сучасним науковим знанням;
- ознайомлення майбутніх вчителів історії з ключовими джерелами зарубіжної, української історіографії, з основними принципами та методикою їх аналізу і використання в науковій, навчальній та виховній роботі.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент **повинен**

знати:

- категоріальний апарат і методи, які використовуються при вивченні культури повсякденності народів Європи;
- основні підходи до вивчення повсякденного життя народів Західної, Центральної та Східної Європи;
- джерела зарубіжної, української історіографії, основні принципи та методики їх аналізу та використання в науковій, навчальній та виховній роботі пр. вивченні повсякденності народів Європи в Модерний час;

вміти:

- аналізувати суспільні процеси в історії країн Західної, Центральної та Східної Європи, розкривати функції культури повсякденності в різних аспектах у контексті історії загалом і окремих країн Європи;
- запам'ятовувати та відтворювати найважливіші факти, події та процеси повсякденності минулого країн Західної, Центральної та Східної Європи;
- з'ясовувати взаємозв'язок між історичними подіями, явищами, процесами та демонструвати змістовні думки, обґрунтовані положення і висновки про них;
- демонструвати навички професійного спілкування з використанням наукових термінів історії повсякденності;
- розглядати проблему повсякденності з використанням відповідних джерел і бібліографії, аналізуючи та надаючи критичну й розповідну форму отриманим знанням;
- запам'ятовувати та відтворювати найважливіші факти, події та процеси історичного минулого народів Європи в Модерний час;
- знаходити необхідний фактичний матеріал для дослідження проблем повсякденності людей у контексті їхньої історичної доби;

– інтегрувати досягнення інших гуманітарних наук історії України, історії народів Центрально-Східної Європи, Ранньомодерної історії Європи, загальної етнографії, етнології України, філософії, соціології, історії зарубіжної культури для розв'язання актуальних проблем історії повсякденності;

– здійснювати дослідження з історії повсякденності, використовуючи методологічний інструментарій інших гуманітарних і соціальних наук.

Етнологія України

Навчальна дисципліна «Етнологія України» адресована студентам третього курсу першого (бакалаврського) освітньо-кваліфікаційного рівня, як вибіркова дисципліна. Актуальність вивчення зазначеної навчальної дисципліни обумовлена пріоритетами розвитку педагогічної думки в Україні на сучасному етапі, вироблення виховного ідеалу сучасної педагогіки, сформованого на основі національного колориту, виховання національної свідомості, поваги до національних символів, збереження звичаїв і традицій українського народу. Курс спрямований на вироблення у студентської молоді поваги до традиційно-побутової культури власного народу, його історичного минулого і культурних надбань усіх етнічних спільностей, які проживають на території України. В сучасних умовах відкрились нові перспективи у вивченні духовно-матеріальних традицій українського народу, з'являється можливість вивчити витoki етнічної історії, осмислити збереження і розвиток кращих цінностей його етнічної свідомості. У цих процесах все більшого значення набуває здатність студентів до систематичної і творчої роботи, вміння використовувати набуті знання і навички в практичній науково-пошуковій діяльності.

Вивчення навчальної дисципліни «Етнографія України» є вкрай важливим для студентів факультету психології та історії, здобувачів освіти першого (бакалаврського) рівня вищої освіти у зв'язку з необхідністю долучення до здобутків людства у сфері духовної та матеріальної культури, їх популяризації в сучасному традиційному побуті української родини, прищеплення любові у молоді до духовних і матеріальних надбань українського народу.

Мета курсу:

– ознайомити студентів / здобувачів освіти з основними поняттями й термінами української етнологічної (етнографічної) науки, з її методологією і завданнями;

– вивчити етапи етнічного розвитку українців, історико-етнографічне та антропологічне районування території України;

– дати основи рис матеріальної і духовної культури: житло, одяг, харчування, суспільні відносини, громадський побут, звичаї, традиції, свята, обряди, ритуали, світоглядні уявлення і вірування, народне мистецтво, фольклор українців;

– опанувати етнорегіональну і національну символіку українського народу.

Завдання курсу:

– знати понятійний апарат і методологію української етнографії, її становлення і розвиток;

– ознайомитися з походженням та етнічною історією українців, антропологічною характеристикою українського народу;

– охарактеризувати історико-етнографічне районування України, етнографічні та етнічні групи українського народу;

– вивчити основні галузі господарства та допоміжні заняття українців;

– знати історію народних поселень і житла українського народу, комплекси народного одягу етнографічних районів України;

– виокремити народні промисли і ремесла, особливості декоративно-ужиткового (прикладного) мистецтва українського народу;

– розкрити суспільні відносини в Україні в їх історичному розвитку, громадський побут, народний етикет та дозвілля;

– вивчити сімейний побут та обрядовість українців;

- визначити цикли календарних свят і обрядів, жанри усної народної творчості, народні знання, світогляд, вірування і повір'я українців;
- охарактеризувати етнічні спільності в сучасній Україні, їх традиційно-побутову культуру, етнорегіональну та національну символіку.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент **повинен**

знати:

- запам'ятовувати та відтворювати найважливіші факти, події та процеси етнології України;
- категоріальний апарат і методи, які використовуються при вивченні етнології України;
- етапи етнічної історії населення України, антропологічну характеристику українського народу;
- етнорегіональну та національну символіку українців;
- основні галузі господарства, допоміжні заняття, промисли і ремесла українців;
- історію народних поселень і житла українців, комплекси народного одягу населення етнографічних районів України, традиції народного харчування населення України;
- суспільні відносини в Україні в їх історичному розвитку, громадський побут та звичаєве право, народний етикет і дозволи;
- сімейний побут та обрядовість української родини;
- календарні свята і звичаєво-обрядову культуру українців;
- уявлення про світогляд та вірування українців, народні знання.

вміти:

- аналізувати етнологічні процеси в історії;
- розкривати функції етнології в різних аспектах у контексті загальносвітових тенденцій та України;
- формувати в студентів історичного та етнографічного мислення;
- з'ясовувати взаємозв'язок між історичними подіями, явищами, процесами та демонструвати змістовні думки, обґрунтовані положення і висновки про них;
- показувати навички професійного спілкування з використанням наукових термінів етнології України;
- визначати історико-етнографічне районування України, називати етнографічні й етнічні групи українського народу.

Джерелознавство вітчизняної історії

Пропонований курс є важливою складовою історичної освіти. Він спрямований розглянути комплекс питань і проблем, пов'язаних із знанням джерел з історії України, вмінням їх шукати, аналізувати та використовувати у науковій та науково-дослідній роботі.

Мета курсу: отримати знання з джерелознавства історії України, визначити вузлові джерелознавчі проблеми в межах кожного історико-хронологічного періоду вітчизняної історії, сформулювати у студентів вміння шукати, класифікувати, аналізувати та використовувати в науковій та науково-дослідній роботі різні історичні джерела з історії.

Основні завдання курсу:

- розширити понятійний і термінологічний апарат здобувачів;
- формувати навички пошукової, аналітичної та самостійної роботи з історичними джерелами та дослідницькою літературою;
- сформулювати уявлення про джерельну базу вітчизняної історії;
- проаналізувати історію становлення українського джерелознавства;
- формувати уявлення про вітчизняну історію, як точну науку яка опирається на солідну джерельну базу;
- розвивати навички дослідницької роботи з джерелами та об'єктивного їхнього аналізу.

У результаті вивчення дисципліни здобувачі повинні **знати**:

- класифікацію джерел з історії України;
- джерелознавчий термінологічно-понятійний апарат;
- сучасні методи роботи з джерелами;
- комплекс джерел з історії України;
- основні та актуальні проблеми вітчизняного джерелознавства.

У результаті вивчення дисципліни здобувачі повинні **вміти**:

- розрізняти історичне джерело й джерело інформації;
- застосовувати на практиці прийоми джерелознавчої критики;
- самостійно шукати й уводити в науковий обіг історичні джерела;
- працювати з різними видами історичних джерел;
- готувати повідомлення або статті, використовуючи різні види історичних джерел.

Історичне краєзнавство

Пропонований курс є важливою складовою історичної освіти. Він спрямований розглянути комплекс питань і проблем, пов'язаних з воєнною, адміністративною, соціально-економічною та культурною історією Центральної України (Кіровоградщини).

Мета курсу: створити загального уявлення про минуле Центральної України (Кіровоградщини) від найдавніших часів до сучасності, показати її колорит і особливості історичного поступу, постійно наголошуючи, що край є самобутньою і невід'ємною частиною України.

Основні **завдання** курсу:

- ознайомити з історичними джерелами з історії краю;
- показати здобувачам основні віхи воєнної, адміністративної, соціально-економічної та культурної історії Кіровоградщини;
- формувати цікавість до історії краю та постатей, які творили її;
- виховувати шанобливе ставлення до Малої Батьківщини, її історії, пам'яток археології, архітектури, культури, природи;

У результаті вивчення дисципліни здобувачі повинні **знати**:

- усні, археологічні та писемні джерела з історії краю;
- основні події, явища та імена, пов'язані з воєнною, адміністративною, соціально-економічною та культурною історією краю;
- зв'язок історії Кіровоградщини з ключовими і знаковими подіями вітчизняної історії.

У результаті вивчення дисципліни здобувачі повинні **вміти**:

- шукати і використовувати історичні джерела з історії краю;
- встановлювати причинно-наслідкові знання між подіями;
- застосовувати здобуті знання на практиці – в курсі історії України в школі, в музейній, експериментальній та історико-краєзнавчій роботі.

Методика викладання історії

Наявність багатоваріантних навчальних планів, програм, підручників, гуманітарна спрямованість навчання робить необхідним їх глибоке вивчення у вузівському курсі методики викладання історії, використання їх елементів у педагогічній практиці. Підготувати учительські кадри до викладацької діяльності в умовах формування структури шкільної історичної освіти, вдосконалення її змісту, методичних засобів покликаний вузівський курс методики викладання історії.

Плани семінарських та лабораторних занять націлюють студентів на глибоке вивчення теоретичних основ методики викладання історії, дослідження творчої спадщини вітчизняної та зарубіжної педагогічної думки, цілісне її сприйняття, вироблення практичних умінь та навичок, необхідних для забезпечення високої ефективності навчання історії.

Об'єктом вивчення курсу є процес навчання: процес педагогічної взаємодії між вчителем і учнями, спрямований на формування особистості і розвиток особистості школяра засобами історії.

Предметом МВІ є певна система навчання історії, що містить взаємопов'язані компоненти (зміст, організацію, результати навчання тощо) і закономірні зовнішні і внутрішні зв'язки цієї системи, які обумовлюють її функціонування.

Основними завданнями МВІ є:

- підготовка учнів до взаємодії з соціальним середовищем, до самореалізації їх як особистостей в умовах багатоманітного світу через засвоєння комплексу знань, формування відповідних компетенцій;
- формування у учнів національних та загальнолюдських цінностей, толерантного ставлення та поваги до інших народів;
- формування у школярів критичного мислення, навичок самостійного оцінювання суспільних явищ та процесів;
- формування у учнів почуття власної гідності, відповідальності, особистісного ставлення до подій і явищ суспільного життя, здатності визначити власну активну життєву позицію, робити свідомий вибір, встановлювати особисті цілі, спрямовані на розвиток суспільства, держави. Забезпечення власного добробуту та добробуту своєї родини.

Основи наукових досліджень

Курс «Основи наукових досліджень» має науково-прикладний характер. В ньому поєднуються вивчення науково-теоретичних аспектів історичного дослідження із практичними навичками їх застосування. У курсі висвітлені етапи науково-дослідницької діяльності, розглядається коло основних проблем, пов'язаних із забезпеченням результативності та об'єктивності підходів до наукового дослідження: вибір напрямку та теми дослідження, пошук, накопичення і обробка наукової (історичної) інформації, визначення об'єкта і предмета, методології дослідження, гіпотези і програми її перевірки, оформлення результатів наукової діяльності у вигляді рефератів, курсових та кваліфікаційних робіт, статей, тез (абстрактів), доповідей.

Метою вивчення навчальної дисципліни є висвітлення теоретичних основ, питань методології та методики, технології та організації науково-дослідницької діяльності, тобто теоретичного й практичного підґрунтя для ефективного проведення наукових досліджень студентами.

Завданнями курсу є:

- вивчення і практичне засвоєння студентами основних елементів і специфіки наукового дослідження, з'ясування його змісту і структури, методології та методів, техніки збору та опрацювання матеріалу;
- формування навичків джерелознавчого та історіографічного аналізу, використання результатів аналізу у тексті дослідження;
- практична реалізація набутих умінь при оформленні реферату, тез (абстрактів), доповіді, наукової статті, курсових та кваліфікаційних робіт.

Теорія і практика історичної науки

Провідна роль у вихованні підростаючого покоління, у формуванні гармонійно розвиненої творчої особистості належить вчителю. Його діяльність спрямована на становлення дитини як особистості, громадянина і фахівця, на зміцнення інтелектуального та духовного потенціалу нації. Вивчення курсу «Теорія та практика історичної науки» сприяє адаптації істориків до умов навчання у вищому навчальному закладі освіти, свідомому й активному їхньому включенню до самостійної навчальної, наукової, громадської діяльності, зарадить кращому засвоєнню студентами системи знань про основні засади спеціальності «Історія», сформує теоретико-методологічне підґрунтя для вивчення фахових історичних дисциплін, забезпечить початкову підготовку до проведення

навчальної та виробничої практик, допоможе правильно організувати, написати та захистити різні види наукових робіт.

Мета курсу:

- ознайомити студентів з особливостями навчання в університеті;
- розкриття перед ними перспективи і шляхів оволодіння професійною діяльністю історика;
- засвоєння студентами системи знань про основні засади спеціальності «Історія»;
- формування теоретико-методологічного підґрунтя для вивчення фахових дисциплін спеціальності;
- визначення критеріїв успішного навчання на факультеті психології та історії.

Завдання курсу:

- сформувати в студентів загальне уявлення про структуру, зміст, характер і специфіку їхньої майбутньої професійної діяльності;
- показати загальноосвітню школу як галузь майбутньої професійної діяльності;
- ознайомити зі змістом та основними формами навчання у вищих закладах освіти й, зокрема, у ЦДУ імені В. Винниченка, видами і формами перевірки й оцінювання знань, умінь та навичок студентів;
- вивчити основні засади теорії історичного процесу;
- з'ясувати базові поняття історичної науки;
- розкрити місце навчальної та виробничих практик студентів у їхній професійній підготовці, шляхи формування культури педагогічного спілкування.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент **повинен**

знати:

- важливість демократичних цінностей, вироблених у процесі історичного розвитку;
- принципи та методи історичних досліджень;
- зміст та основні форми навчання у вищих навчальних закладах освіти й, зокрема, у ЦДУ імені В. Винниченка, види і форми перевірки й оцінювання знань, умінь та навичок студентів;
- систему освіти в Україні, принципи її побудови;
- принципи академічної доброчесності та норми професійної етики;
- інформацію про історичні джерела, як самостійно здійснювати їхній пошук та аналіз, як методично правильно працювати з науковою літературою;
- раціональні форми й методи самостійної роботи з оволодіння спеціальністю історія, про роль самовиховання у формуванні основ майстерності історика;

вміти:

- удосконалювати й розвивати свій інтелектуальний та загальнокультурний рівень;
- формувати особистість майбутнього історика, розвивати власну культуру, ерудицію;
- аналізувати суспільні процеси в історії, розкривати функції історії в різних аспектах у контексті загальносвітових тенденцій і своєрідності розвитку країн світу;
- запам'ятовувати та відтворювати найважливіші факти, події та процеси історичного минулого;
- володіти категоріальним апаратом і методами, які використовуються при вивченні історії;
- вільно оперувати науковою термінологією з курсу;
- з'ясовувати взаємозв'язок між історичними подіями, явищами, процесами та демонструвати змістовні думки, обґрунтовані положення і висновки про них;
- розглядати історичні проблеми дослідження з використанням відповідних джерел і бібліографії, аналізуючи та надаючи критичну й розповідну форму отриманим знанням;
- знаходити необхідний фактичний матеріал для дослідження різних історичних проблем;

- застосовувати в професійній діяльності сучасні цифрові інструменти й технології для пошуку, збереження й оброблення інформації, у тому числі для виконання наукових досліджень і реалізації освітніх та інноваційних проектів;
- використовувати фахові знання та професійні навички для популяризації історико-культурної спадщини;
- засвоїти практичні навички щодо написання наукової роботи з історії.

Історія суспільно-політичної думки України

Мета курсу: формування у студентів уяви про розвиток української суспільно-політичної традиції, ідей національного державотворення

Завдання курсу:

- сприяти усвідомленню студентами існування і еволюції різних форм соціально-політичного устрою України;
- вміти розпізнавати і долати негативні тенденції суспільного поступу;
- розвивати політичну компетентність, орієнтацію і здатність студентів до активної участі у творенні держави;
- сприяти утвердженню демократичних, гуманістичних цінностей свободи, гідності та громадянської відповідальності кожного індивіда.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен **знати:**

- етапи розвитку української національної та державницької ідеї;
- тенденції суспільно-політичного мислення на різних етапах вітчизняної історії;
- визначних вітчизняних мислителів та їх основні ідеї щодо суспільно-політичного поступу;
- основні концепції та напрями української політичної думки Нового та Новітнього часу, їхній взаємозв'язок із європейськими та світовими;

вміти:

- аналізувати документи і матеріали української політичної думки;
- визначати характерні особливості суспільно-політичної думки кожної епохи;
- здійснювати порівняльний аналіз політологічних концепцій, проводити історичні аналогії, давати власну оцінку подій минулого, формулювати обґрунтовані висновки;
- самостійно працювати з широкою джерельною базою політологічного характеру, зокрема – досліджувати найбільш фундаментальні праці;
- критично аналізувати політичний зміст української думки, віднаходити найбільш актуальні для сьогодення політичні ідеї та концепції.

Історія державних символів країн світу

Метою навчальної дисципліни є вивчення різноманіття символів, їх походження, взаємозв'язок із суспільною свідомістю, релігійними віруваннями, світоглядом, побутовою і духовною культурою, з'ясування ролі символів у процесі етногенезу та державотворення.

Основними завданнями дисципліни є:

- дослідити причини виникнення символів;
- визначити місце символіки у загальній історії людства та державотворчих процесах;
- сформувати здатність орієнтуватися в державних символах, вміння ідентифікувати та розрізняти офіційні знаки держави;
- охарактеризувати розмаїття колірної символіки;
- розглянути символіку дерев, квітів, птахів, тварин;
- охарактеризувати особливості державних та неофіційних символів різних країн та народів світу;
- сформувати у студентів поняттєвий апарат;
- підвищити рівень правової та політичної культури.

У результаті вивчення навчальної дисципліни здобувач повинен **знати:**

- відповідний поняттєво-категоріальний апарат;
 - об'єкт, предмет і завдання атрибутики, її зв'язок з історичними дисциплінами;
 - ознаки та функції державної символіки; знати історичні символи влади за формою і змістом;
 - особливості імперської, революційної, національної та інших видів символіки;
 - історію української державної символіки.
- У результаті вивчення навчальної дисципліни здобувач повинен **вміти**:
- ідентифікувати держави за визначальною для них символікою;
 - співвідносити символи з етапами розвитку окремої держави;
 - виявляти світоглядні функції символіки у національних культурах;
 - характеризувати особливості державних та неофіційних символів різних країн та народів світу;
 - визначити місце символіки у загальній історії людства.

Історія світової художньої культури

Прогрес у сучасному суспільстві неможливий без культурної людини. Історія доводить, що життєвий рівень будь-якої країни є прямим наслідком рівня культурності, освіченості її населення. Особиста культура працівника стає основоположним фактором зростання продуктивності праці, її ефективності і якості. Людина, котра причетна до знання й творення прекрасного, як правило, не допустить браку у своїй професійній діяльності. В цьому контексті освітній і виховний потенціал, який надає звернення до історії світової художньої культури, є дуже значним. Майбутньому вчителю особливо важливо мати відповідні системні знання як для себе особисто, так і для передачі відповідних знань своїм майбутнім вихованцям.

Мета навчальної дисципліни. Ознайомити студентів з основними тенденціями розвитку світової художньої культури від її джерел до сьогодення. Сприяти особистісному художньо-естетичному розвитку студентів, формуванню у них компетентностей у сфері художньої культури, вихованню потреби в духовному самовдосконаленні у процесі знайомства з основними здобутками світової художньої культури.

Завдання навчальної дисципліни:

- сформулювати у студентів загальне уявлення про сутність художньої культури, особливості різних видів мистецтва;
- розкрити специфіку окремих регіональних моделей у розвитку світової художньої культури (через з'ясування загальних особливостей мистецтва історико-культурних регіонів та їх характерних прикладів);
- ознайомити студентів з основними європейськими мистецькими стилями (з їх характерними рисами та найбільш типовими прикладами в різних видах мистецтва);
- ознайомити студентів з найбільш визначними шедеврами світового мистецтва;
- виховувати культуру міжнаціонального спілкування через вивчення художніх традицій народів зарубіжних країн, сприяти міжкультурному діалогу;
- виховувати емоційно-естетичне ставлення до здобутків світової культури, формувати естетичні смаки і уподобання, вміння використовувати в подальшій професійній діяльності досвід освоєння культури.

В результаті вивчення навчальної дисципліни студенти повинні **знати**:

- загальні тенденції розвитку світової художньої культури в контексті її окремих національних та регіональних моделей;
- визначні художні явища в історії світової культури;
- найбільш відомі пам'ятки світової культури, шедеври світового мистецтва (в тому розпізнавати їх візуально);
- імена відомих митців в різних галузях художньої культури.

Студенти повинні **вміти**:

- аналізувати факти, явища, процеси в історії світової художньої культури;

- користуватися різними джерелами з історії світової художньої культури;
- застосовувати одержані знання в подальшій професійній діяльності.

Барокова культура України

Українське бароко було яскравим і національно-своєрідним культурно-мистецьким явищем – важливою складовою європейського бароко. Барокова культура мала велике значення для України XVII–XVIII століть. Вона стала не просто великим мистецьким стилем, а яскравим вираженням духовного розвитку українського суспільства, своєрідним символом національного відродження та формування української ідентичності в умовах боротьби за державність.

Мета навчальної дисципліни: ознайомити студентів з особливостями та основними проявами барокової культури України, показати її значення для духовного та мистецького життя XVII – XVIII століть, окреслити її роль в утвердженні України як активної частини європейської цивілізації.

Завдання вивчення дисципліни:

- розкрити основний зміст бароко як європейського художнього і загальнокультурного напрямку;
- охарактеризувати специфіку українського бароко як стилю, що сформувався на перетині західноєвропейських традицій та місцевих культурних особливостей.
- окреслити роль барокової культури як чинника європеїзації українського суспільства, її значення в інтеграції України у європейський культурний простір;
- охарактеризувати феномен барокової свідомості в Україні, показати відображення в українському бароко проявів національного менталітету, прагнень до самовираження і самобутності;
- сформувати у студентів розуміння особливостей виражальних засобів барокового мистецтва України та познайомити з його окремими найбільш відомими пам'ятками;
- виховувати емоційно-естетичне ставлення до здобутків української культури, формувати естетичні смаки, вміння використовувати набуті знання в подальшій професійній діяльності.

В результаті вивчення навчальної дисципліни студенти повинні знати:

- загальні тенденції розвитку барокової культури України, поєднання в українському бароко загальноєвропейських впливів з місцевими традиціями;
- значення українського бароко для утвердження національної ідентичності;
- найбільш відомі здобутки духовної культури, пам'ятки барокового мистецтва України;
- імена відомих діячів в різних галузях барокової культури України.

Студенти повинні вміти:

- визначати ключові риси українського бароко, розуміти його своєрідність у порівнянні з європейським бароко, включаючи вплив місцевих традицій та козацького середовища;
- розрізняти різні напрями бароко, вміти ідентифікувати прояви козацького, церковного, аристократичного бароко, а також їхній взаємозв'язок;
- орієнтуватися в хронологічних рамках українського бароко та його періодизації;
- розпізнавати відомі архітектурні пам'ятки доби бароко в Україні;
- розуміти барокові риси в літературній, музичній творчості, образотворчому та ужитковому мистецтві України;
- пояснювати деякі символи, алегорії, іконографічні сюжети української барокової культури;
- пов'язувати історичний та культурний контекст, оцінювати вплив політичних, соціальних, релігійних процесів на розвиток барокової культури;
- оцінювати вплив українського бароко на подальший розвиток національної культури.